

Małgorzata Kowalska, Wanda A. Ciszewska

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: koma@umk.pl; tai@umk.pl

Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007 Cz. 2. Analiza treściowa

---

Wprowadzenie

W poprzednim tomie „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” ukazał się pierwszy¹ z serii artykułów dedykowanych dorobkowi naukowemu pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dalej: Instytut INiB). Zebrany materiał posłużył wówczas do oceny dynamiki przyrostu liczby publikacji w okresie obejmującym ponad 32 lata istnienia tej jednostki. W efekcie przeprowadzonych analiz ustalono, że w latach 1976–2007 z toruńskim bibliotekoznawstwem związane umową o pracę były 43 osoby, a ich łączny dorobek naukowy osiągnął liczbę 873 publikacji. Okres największej płodności naukowej przypadł na czas funkcjonowania ośrodka jako Katedry (1994–2003), co było bezpośrednim wynikiem stopniowego zwiększania się obsady, wyłonienia stałej grupy osób związanych z jednostką wieloletnimi umowami, jak również wzmożonej aktywności naukowej samodzielnych pracowników.

---

¹ M. Kowalska, W. A. Ciszewska, *Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007. Cz. 1. Analiza ilościowa*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2008, nr 1, s. 75–89.

Poza ilościową oceną dorobku naukowego i wyodrębnieniem najbardziej reprezentatywnych form piśmienniczych, zebrany materiał bibliograficzny dostarczył także interesujących spostrzeżeń na temat zawartości treściowej występujących w badanym zbiorze publikacji. Ukazanie spektrum zainteresowań ich autorów stało się przedmiotem niniejszego opracowania.

Zakres i metoda badań

Podstawą przeprowadzenia analizy treściowej dorobku naukowego Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007 stały się wszelkie publikacje drukowane i elektroniczne autorstwa osób zatrudnionych w tej jednostce „na etacie”.

Materiały do badań gromadzono różnymi metodami. Wykorzystano istniejące już bibliografie Andrzeja Kłossowskiego, Zofii Mołodcówny oraz Witolda Armona opracowane przez Ewę Jaroszewską². Obecnych pracowników Instytutu INiB poproszono o wykazy ich publikacji. Do osób, których związek z toruńskim bibliotekoznawstwem należy już do przeszłości, skierowano prośbę o udostępnienie informacji. Ponieważ korespondencja za pośrednictwem poczty elektronicznej nie przyniosła spodziewanych efektów, w tym przypadku podstawą poszukiwań stał się „Przewodnik Bibliograficzny” oraz „Bibliografia Zawartości Czasopism” za lata 1976–2007, zarówno w wersji tradycyjnej, jak i elektronicznej. W efekcie prowadzonych prac zebrano 873 opisy bibliograficzne³.

Zgromadzony dorobek piśmienniczy pozwolił na wyodrębnienie trzydziestu następujących grup tematycznych, do których zakwalifikowano występujące w zbiorze badawczym publikacje:

1. Archiwistyka,
2. Bibliofilstwo,
3. Bibliologia ogólnie,

² E. Jaroszewska, *Publikacje oraz dokumentacja działalności popularyzatorskiej, dydaktycznej oraz organizacyjnej Profesora Andrzeja Kłossowskiego*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici [dalej cyt. Acta UNC], Bibliologia II–III, Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 328, Toruń 1998, s. 37–86; też, *Bibliografia publikacji dr Zofii Mołodcówny*, „Acta UNC, Bibliologia IV, Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 340, Toruń 2000, s. 25–29; też, *Bibliografia publikacji dra Witolda Armona*, „Acta UNC, Bibliologia IV, Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 340, Toruń 2000, s. 31–43.

³ M. Kowalska, W. A. Ciszewska, dz. cyt., s. 75.

4. Biblioteki – działalność i zbiory,
5. Biblioterapia w środowisku osób niepełnosprawnych i uzależnionych,
6. Czytelnictwo,
7. Działalność organizacji, instytucji i towarzystw,
8. Działalność osób (biogramy i art. monograficzne),
9. Działalność UMK,
10. Historia książki i bibliotek,
11. Historia religii,
12. Historia XIV w.,
13. Historia XIX i XX w.,
14. Historiografia polska XIX i XX w.,
15. Kształcenie bibliologów,
16. Kształcenie i badania użytkowników informacji,
17. Kultura, literatura i sztuka XIX i XX w.,
18. Metodologia badań,
19. Naukoznawstwo,
20. Nowoczesne technologie,
21. Prasoznawstwo,
22. Problemy opiekuńczo-wychowawcze,
23. Ruch wydawniczy i księgarski XVIII–XX w.,
24. Społeczeństwo informacji i wiedzy,
25. Sprawozdania z sesji, konferencji i uroczystości,
26. Zarządzanie bibliotekami,
27. Zarządzanie informacją i wiedzą,
28. Zasoby i narzędzia sieci Internet,
29. Zawód bibliotekarza,
30. Zestawienia bibliograficzne.

Szerokie zainteresowania badawcze pracowników Instytutu INiB, a przede wszystkim poruszana na łamach publikowanych przez nich prac problematyka spowodowały, że niektóre – zgromadzone w zbiorze badawczym – pozycje bibliograficzne kwalifikowały się do przyporządkowania do kilku wyodrębnionych kategorii tematycznych jednocześnie. Ponieważ doprowadziłoby to jednak do zdublowania materiału i unie możliwiłoby szczegółową analizę wyników, autorki zdecydowały o zastosowaniu zasady jednokrotnego przydziału danej publikacji, przyjmując za podstawowe kryterium klasyfikacyjne jej tytuł. Pozycje przypisane do poszczególnych grup tematycznych rozmieszczono następnie w trzech

przedziałach czasowych wynikających z ówczesnego statusu organizacyjnego jednostki:

- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej 1976–1993,
- Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej 1994–2003,
- Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii 2004–2007.

W omawianych okresach i grupach tematycznych wyodrębniono kolejno książki oraz redakcje książek i czasopism, dokumenty niesamoistne wydawniczo z podziałem na artykuły zamieszczone w czasopismach, fragmenty prac zbiorowych oraz recenzje i wywiady. Dodatkowo wyróżniono tłumaczenia. Podział na poszczególne typy dokumentów był bezpośrednią konsekwencją metodologii przyjętej w pierwszej części opracowania na temat dorobku publikacyjnego pracowników Instytutu INiB. W niniejszym artykule skoncentrowano się jednak wyłącznie na analizie treściowej zgromadzonego materiału. Przystępując do prezentacji wyników, warto zaznaczyć, że zastosowana tu klasyfikacja ma charakter subiektywny i jest jednym z możliwych sposobów tematycznej kategoryzacji, a jej autorki nie roszczą sobie prawa do nieomyślności.

Charakterystyka treściowa publikacji za lata 1976–1993

Siedemnastoletni dorobek publikacyjny Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej z uwzględnieniem podejmowanych tematów badawczych oraz typów dokumentów prezentuje tabela 1.

Dane w niej zamieszczone dowodzą, że w okresie funkcjonowania Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej najwięcej opublikowanych prac dotyczyło szeroko pojętego bibliotekarstwa (39 pozycji) oraz historii książki i bibliotek (34 pozycje). Ogólna liczba publikacji przypisanych do tych dwóch dużych bloków tematycznych przekroczyła 1/3 całego dorobku wydawniczego Zakładu. W pierwszej grupie tematycznej znalazły się pozycje prezentujące działalność polskich i zagranicznych bibliotek szkół wyższych, w tym także organizację i zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, przybliżające specyfikę poszczególnych procesów bibliotecznych jak również omawiające normy i przepisy prowadzenia działalności bibliotecznej czy funkcje i rolę bibliotek w społeczeństwie. Wśród wydawnictw tematycznie dedykowanych historii książki i bibliotek odnotowano z kolei prace poświęcone książnicom starożytnym, księgozbiorom i kolekcjom prywatnym, książce rękopiśmiennej, XVIII-wiecznej, królewieckiej oraz intrologatorstwu.

Tabela 1. Tematyka publikacji wydanych w latach 1976–1993

Temat	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Archiwistyka	1		2				3
Biblioteki – działalność i zbiory	5	4	28	2			39
Biblioterapia w środowisku osób niepełnosprawnych i uzależnionych			1				1
Czytelnictwo			2				2
Działalność organizacji, instytu- cji i towarzystw	1		12	1	1		15
Działalność osób (biogramy i art. monograficzne)	2		12	1			15
Działalność UMK		3	2				5
Historia książki i bibliotek	5		28	1			34
Historia religii			5				5
Historia XIV w.			1				1
Historia XIX i XX w.	3	4	5	6			18
Historiografia polska XIX i XX w.	1		6	2			9
Kształcenie bibliologów			3	1			4
Kształcenie i badanie użytkow- ników informacji		2	1				3
Kultura, literatura i sztuka XIX i XX w.	1		1	2			4
Naukoznawstwo	1			1			2
Prasoznawstwo			15	1			16
Ruch wydawniczo-księgarski XVIII–XX w.	1		9	1			11
Sprawozdania z sesji, konferen- cji i uroczystości			3				3

Tabela 1. Tematyka publikacji wydanych w latach 1976–1993 (ciąg dalszy)

Temat	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Zarządzanie bibliotekami			1				1
Zawód bibliotekarza			7				7
Zestawienia bibliograficzne			4	1			5
Razem	21	13	148	20	1	–	203

Źródło: opracowanie własne.

Kolejny pokaźny zbiór publikacji stanowiły pozycje zakwalifikowane do działu „Historia XIX i XX w.” (ogółem 18 tytułów), a więc charakteryzujące XIX- i XX-wieczne ideologie i prądy polityczne, polskie powstania narodowościowe, politykę zaborców wobec społeczeństwa i kultury polskiej, Wielką Emigrację czy wreszcie poszczególne krainy historyczne i ich współczesne odpowiedniki.

Porównywalne pod względem liczebnym publikacji okazały się natomiast trzy inne kategorie, tj. „Prasoznawstwo” (16 tytułów), „Działalność osób” i „Działalność organizacji, instytucji i towarzystw” (po 15 tytułów). W dziale pierwszym znalazły się przede wszystkim pozycje dotyczące historii prasy, jej metodologii i typologii, ale także artykuły monograficzne omawiające konkretne wydawnictwa periodyczne (regionalne, lokalne, emigracyjne, branżowe). Do dwóch pozostałych bloków tematycznych zaliczono zaś publikacje przybliżające sylwetki znanych postaci (księgoznawców, bibliografów, bibliotekarzy, wydawców, drukarzy, księgarzy, redaktorów czasopism, literatów i badaczy kultury) oraz pozycje dokumentujące historię i działalność fundacji, towarzystw naukowych czy organizacji i stowarzyszeń bibliotekarskich.

Stosunkowo licznie w badanym zbiorze reprezentowane były także publikacje poświęcone ruchowi wydawniczo-księgarskiemu i historiografii polskiej (ok. 10 pozycji w każdym dziale). Pozostałe tematy wyodrębnione w klasyfikacji występowały tu znacznie rzadziej.

Analiza dorobku piśmienniczego pracowników Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej wskazuje na ich szczególne zaintereso-

wanie tematyką bibliotekarską i historyczną. Ponieważ część osób dopiero budowała swój warsztat badawczy, można pokusić się nawet o stwierdzenie, że wiele z nich rozpoczynało swoją aktywność publikacyjną od podejmowania tematów bardzo ogólnie dotyczących działalności bibliotek, omawiania wydarzeń historycznych oraz recenzowania nowości wydawniczych. Widoczna w badanym zbiorze przewaga zagadnień bibliotekarskich wynikała także bezpośrednio z zatrudniania na etatach naukowych bibliotekarzy praktyków, którym tematyka ta była szczególnie bliska.

Bez wątplenia w pierwszym okresie istnienia ośrodka bibliologii w Toruniu najpopularniejszą formą publikacji były artykuły i fragmenty zamieszczane w pracach zbiorowych. Z uwagi na zwiększone możliwości dostępu do wydawnictw seryjnych i periodycznych macierzystej uczelni największym powodzeniem cieszyło się publikowanie na łamach pozycji redagowanych na Uniwersytecie, takich jak: „Głos Uczelni”, „Studia o działalności i zbiorach Biblioteki UMK w Toruniu”, „Acta Universitatis Nicolai Copernici” (seria „Historia”), „Studia o bibliotekach i zbiorach polskich”, oraz w czasopismach i dziennikach regionalnych („Zapiski Historyczne”, „Pielgrzym”, „Nowości”)⁴.

Zauważalną od początku lat 90. większą krystalizację kierunków badań, a tym samym systematyczne powiększanie dorobku naukowego należy wiązać przede wszystkim z wyłonieniem się w miarę stałej grupy osób związanych z toruńskim bibliotekoznawstwem oraz intensyfikacją prac badawczych, podejmowanych także w związku z chęcią uzyskania kolejnych stopni naukowych.

Charakterystyka treściowa publikacji za lata 1994–2003

Jak wspomniano, okres największej płodności naukowej toruńskiego bibliotekoznawstwa przypadł na czas funkcjonowania jednostki jako Katedry (1994–2003). Dziesięć lat jej działalności dokumentuje 436 tytułów, a poruszaną wówczas tematykę, z uwzględnieniem typów publikacji, przedstawia tabela 2.

Z danych tu zamieszczonych jednoznacznie wynika, że w czasie istnienia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej dominującym tematem badawczym w dalszym ciągu pozostawała historia książki i bi-

---

⁴ Por. tamże, s. 84–86.

bliotek (76 pozycji). W omawianym okresie publikacyjnym w grupie tej znalazły się przede wszystkim prace podejmujące problematykę dziewiętnastowiecznej książki polskiej na emigracji oraz poświęcone historii książki w Prusach Książęcych, w tym srebrnej bibliotece Albrechta Hohenzollerna. Znaczna część reprezentantów tej grupy to także pozycje charakteryzujące rękopisy i inkunabuły przechowywane w bibliotece pelplińskiej czy też zbiory znajdujące się w wybranych bibliotekach polskich, m.in. Zygmunta Augusta, Raczyńskich, Bibliotece Polskiej w Paryżu.

Tabela 2. Tematyka publikacji wydanych w latach 1994–2003

Temat	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Bibliofilstwo		1	3				4
Bibliologia ogólnie		3	2				5
Biblioteki – działalność i zbiory		1	16				17
Biblioterapia w środowisku osób niepełnosprawnych i uzależnionych	1	1	24				26
Czytelnictwo	1		6				7
Działalność organizacji, instytucji i towarzystw			5	4			9
Działalność osób (biogramy i art. monograficzne)	1	3	48			1	53
Działalność UMK	4	4					8
Historia XIV w.	1		1				2
Historia XIX i XX w.	1	3	4	5			13
Historia książki i bibliotek	11	4	54	6	1		76
Kształcenie bibliologów			34				34
Kształcenie i badanie użytkowników informacji			3				3
Kultura, literatura i sztuka XIX i XX w.		2	3	1			6

Tabela 2. Tematyka publikacji wydanych w latach 1994–2003 (ciąg dalszy)

Temat	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Metodologia badań			1				1
Naukoznawstwo			2				2
Nowoczesne technologie	1		2				3
Prasoznawstwo	2	3	42	3			50
Problemy opiekuńczo-wychowawcze			1				1
Ruch wydawniczo-księgarski XVIII–XX w.		2	24	1			27
Społeczeństwo informacji i wiedzy			7				7
Sprawozdania z sesji, konferencji i uroczystości			15				15
Zarządzanie bibliotekami	1		8				9
Zarządzanie informacją i wiedzą	1		10				11
Zasoby i narzędzia sieci Internet			20				20
Zawód bibliotekarza			12		1		13
Zestawienia bibliograficzne		6	7	1			14
Razem	25	33	354	21	2	1	436

Źródło: opracowanie własne.

Następną dużą kategorię tematyczną (53 tytuły) utworzyły pozycje przypisane do wymienianego już w poprzednim okresie publikacyjnym działu „Działalność osób”. I tym razem odnotowano tu publikacje dedykowane aktywności poszczególnych redaktorów, wydawców czy księgarzy, które przybrały formę biogramów i artykułów monograficznych. Porównywalny pod względem liczebnym (50 pozycji) okazał się zbiór „Prasoznawstwo”. Do grupy tej, poza pracami poświęconymi czasopismom studenckim czy prasie kobiecej, zaliczono także wydawnictwa na temat

prawa i procesów prasowych, a przede wszystkim opracowania dotyczące pism dla ludu, tj. wydawnictw periodycznych skierowanych do mieszkańców wsi, w swej treści mających charakter ogólnoinformacyjny, bez wyraźnej dominacji jednej tematyki. Omówione powyżej trzy duże kategorie tematyczne złożyły się w sumie na 41% całego dorobku naukowego Katedry.

Kolejny okazały zbiór publikacji stanowiły pozycje zakwalifikowane do działu „Kształcenie bibliologów” (34 tytuły), a więc opisujące ogólnie problematykę kształcenia uniwersyteckiego w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, a także koncentrujące się na toruńskich adeptach tego kierunku. W tym ostatnim przypadku dominującą formą wydawniczą były różnego typu informatory przybliżające program studiów i poszczególne specjalizacje prowadzone w tym zakresie na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika oraz artykuły omawiające losy absolwentów toruńskiego bibliotekoznawstwa.

Zbliżonym zainteresowaniem badawczym cieszyły się z kolei zagadnienia skupione wokół kategorii „Ruch wydawniczo-księgarski w XVIII–XX w.” (27 pozycji) oraz „Biblioterapia w środowisku osób niepełnosprawnych i uzależnionych” (26 pozycji). Do działu pierwszego zaliczone zostały prace poświęcone problemom cenzury w Prusach Zachodnich i wydawnictwom pomorskim w XVIII i XIX w., a przede wszystkim omawiające rynek książki (wydawców i księgarzy) w Toruniu zarówno w XVIII, jak i XX w. Na drugi blok tematyczny, prezentowany w okresie funkcjonowania Zakładu zaledwie przez jeden tytuł, złożyły się natomiast artykuły przybliżające problem obsługi biblioteczno-informacyjnej osób niepełnosprawnych oraz charakteryzujące działalność bibliotek szpitalnych i ośrodków czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych w Polsce.

Stosunkowo licznie w badanym zbiorze reprezentowana była – niewystępująca w dorobku publikacyjnym Zakładu – kategoria „Zasoby i narzędzia sieci Internet” (20 pozycji). Wraz z rozwojem mediów elektronicznych w Polsce w latach 90. problematyka wykorzystywania Internetu i serwisów WWW szybko znalazła się w polu zainteresowania toruńskich bibliologów. Nie dziwi więc fakt, że w zebranych materiale bibliograficznym odnotowano publikacje podejmujące zagadnienie bibliotek wirtualnych i zdalnej edukacji, omawiające poszczególne serwisy i portale internetowe, przybliżające specyfikę źródeł elektronicznych czy rozważające wiarygodność informacji elektronicznej i kwestię Ukrytego Internetu.

Dominująca w okresie funkcjonowania Zakładu problematyka bibliotekarska, ujęta w kategorię „Biblioteki – działalność i zbiory”, znalazła się teraz dopiero na ósmym miejscu pod względem liczby pozycji (17 tytułów).

Na wyróżnienie zasługuje także grupa publikacji obejmująca sprawozdania z sesji, konferencji i uroczystości, której liczebność wzrosła z 3 do 15 tytułów w okresie funkcjonowania Katedry. Interesujący jest również fakt, że dział „Historiografia polska XIX i XX w.”, wcześniej stanowiący ok. 5% całego zbioru publikacji Zakładu, w ogóle nie wystąpił w materiale za lata 1994–2003.

Podsumowując dorobek piśmienniczy pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, należy uwydatnić przewagę historycznych aspektów badawczych. Wydaje się, że wynikała ona głównie z historycznego profilu wykształcenia samodzielnych pracowników naukowych jak również umiejscowienia jednostki w strukturach Wydziału Nauk Historycznych UMK. W omawianym okresie wyraźnie zauważalne jest jednak rozszerzenie profilu zainteresowań badaczy o kolejne zagadnienia, głównie z zakresu informacji naukowej, a tym samym pojawienie się nowych kategorii tematycznych, jak: „Nowoczesne technologie”, „Społeczeństwo informacji i wiedzy”, „Zarządzanie bibliotekami” (wcześniej 1 pozycja, teraz 9 tytułów), „Zarządzanie informacją i wiedzą” czy wspomniane już „Zasoby i narzędzia sieci Internet”.

W dalszym ciągu najpopularniejszą formą upowszechniania wyników własnych badań naukowych pozostały artykuły i fragmenty prac zbiorowych, publikowane odtąd coraz liczniej na łamach czasopism bibliologicznych o zasięgu krajowym (m.in. „Przegląd Biblioteczny”, „Bibliotekarz”, „Roczniki Biblioteczne”, „Zeszyty Prasoznawcze”, „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, „Biblioterapeuta”)⁵. Godny odnotowania jest także fakt czynnego uczestnictwa pracowników Katedry w różnego rodzaju zjazdach i konferencjach, czego wyrazem są 64 opublikowane w tym okresie referaty, w tym aż 28 z sympozjum BOBCATSSS⁶ (najczęściej prezentowa-

⁵ Por. tamże, s. 84–86.

⁶ BOBCATSSS jest siecią instytucji kształcących w dziedzinie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. BOBCATSSS to akronim powstały przez połączenie pierwszych liter nazw miast, z których pochodzili członkowie-założyciele tej organizacji: Budapeszt, Oslo, Barcelona, Kopenhaga (Copenhagen), Amsterdam, Tampere, Stuttgart, Szombately, Sheffield. W ciągu następnych lat dołączyły do nich kolejne uniwersytety. Tradycją BOBCATSSS stała się organizacja corocznych konferencji, przygotowywanych przy dużym udziale studentów pochodzących z dwóch ośrodków naukowych zlokalizowanych w dwóch różnych

na problematyka: społeczeństwo informacji i wiedzy, kształcenie bibliologów, obsługa osób niepełnosprawnych, kształcenie użytkowników informacji oraz działalność bibliotek szkół wyższych).

Charakterystyka treściowa publikacji za lata 2004–2007

Objęty badaniem pięcioletni dorobek publikacyjny Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii stanowią ogółem 234 publikacje. Ich tematykę wraz z uwzględnieniem reprezentowanych przez nie typów dokumentów zawiera tabela 3.

Tabela 3. Tematyka publikacji wydanych w latach 2004–2007

Temat	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Bibliofilstwo	1		7				8
Bibliologia ogólnie		1					1
Biblioteki – działalność i zbiory	1	1	12			1	15
Biblioterapia w środowisku osób niepełnosprawnych i uzależnionych	1	2	27	6			36
Czytelnictwo			5				5
Działalność organizacji, instytucji i towarzystw			2	1			3
Działalność osób (biogramy i art. monograficzne)			10	1			11
Działalność UMK	2	1					3
Historia książki i bibliotek	3		8			3	14
Historia XIV w.			3				3
Historia XIX i XX w.			2				2

państwach. Por. K. Żurawska, *Polityka informacyjna a Unia Europejska. Konferencja BOB-CATSSS na UMK, „Głos Uczelni”* (UMK) 2003, nr 3, s. 22–23.

Tabela 3. Tematyka publikacji wydanych w latach 2004–2007 (ciąg dalszy)

Temat	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Kształcenie bibliologów			7		1		8
Kształcenie i badania użytkowników informacji			2				2
Kultura, literatura i sztuka XIX i XX w.			8	3	1	1	13
Metodologia badań			4				4
Naukoznawstwo			2				2
Nowoczesne technologie	1		9				10
Prasoznawstwo	2	4	30	6			42
Problemy opiekuńczo-wychowawcze			2	2			4
Ruch wydawniczo-księgarski XVIII–XX w.	2		6	3			11
Społeczeństwo informacji i wiedzy			3				3
Sprawozdania z sesji, konferencji i uroczystości			4				4
Zarządzanie bibliotekami			13				13
Zarządzanie informacją i wiedzą			1				1
Zasoby i narzędzia sieci Internet			13				13
Zawód bibliotekarza			3				3
Razem	13	9	183	22	2	5	234

Źródło: opracowanie własne.

Materiał bibliograficzny za lata 2004–2007 bez wątpienia dowodzi dominacji działu „Prasoznawstwo”. Podobnie jak w pierwszym okresie publikacyjnym znalazły się tu przede wszystkim pozycje dotyczące historii prasy, jej metodologii i typologii, ale także artykuły monograficzne omawiające

konkretne wydawnictwa periodyczne, prezentujące politykę władz wobec czasopiśmiennictwa naukowego czy charakteryzujące transformacje dokonujące się na rynku mass mediów w Polsce. Warto jednak zauważyć, że o ile okres dziesięcioletniego istnienia Katedry zapewnił publikacjom prasoznawczym jako zbiorowi czwarte miejsce pod względem liczebnym (z 50 pozycjami), to zaledwie pięcioletnia działalność Instytutu INiB przyniosła im pierwszą lokatę wśród wszystkich kategorii tematycznych, i to z ogólnie mniejszą liczbą tytułów za ten okres (42 pozycje).

Swoją pozycję wśród kategorii tematycznych wzmocniła także grupa „Biblioterapia w środowisku osób niepełnosprawnych i uzależnionych” (36 pozycji), która w minionych okresach istnienia jednostki nie odnotowała tak dużej liczby tytułów jak w latach 2004–2007. Obok zagadnień poruszanych już wcześniej, a więc obsługi biblioteczno-informacyjnej osób niepełnosprawnych czy działalności placówek czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych w Polsce, w pracach z tego zakresu pojawiły się także nowe tematy, takie jak: metodyka i tendencje rozwojowe biblioterapii w Polsce i na świecie, czytelnictwo w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, dostępność nowoczesnych technologii dla osób niepełnosprawnych, seniorzy w świecie książki i informacji, działania biblioterapeutyczne, rola bibliotekarza jako biblioterapeuty, biblioterapia wobec osób dotkniętych różnymi problemami (niepłodnością, sieroctwem, uzależnieniami).

Ugruntowaną pozycję zachowały natomiast dwie inne kategorie tematyczne, tj. „Biblioteki – działalność i zbiory” (15 tytułów) oraz „Historia książki i bibliotek” (14 tytułów). Choć bez wątpienia w stosunku do poprzednich okresów publikacyjnych odnotowano tu znaczny spadek liczby publikacji, to warto pamiętać, że tematyka bibliotekarska i historyczna należała do często podejmowanych także w czasie pierwszych lat istnienia Instytutu INiB. Dowodzi tego także spory dorobek publikacyjny przypisany do kategorii „Ruch wydawniczo-księgarski XVIII–XX w.” (11 pozycji).

Zauważalne w latach 1994–2003 rozszerzenie profilu zainteresowań badaczy o kolejne zagadnienia z zakresu informacji naukowej postępowało także w okresie późniejszym. Szybki rozwój nowoczesnych technologii informatycznych i systemów zarządzania informacją znalazł swój wyraz w przyroście liczby publikacji zakwalifikowanych do działów „Zarządzanie bibliotekami” (13 pozycji), „Zasoby i narzędzia sieci Internet” (13 pozycji) oraz „Nowoczesne technologie” (10 pozycji).

Na wyróżnienie w omawianym okresie zasługuje także kategoria „Kultura, literatura i sztuka XIX i XX w.,” której liczebność wzrosła z 4–6 tytułów odnotowanych w poprzednich okresach publikacyjnych do 13 w czasie działalności Instytutu. Podejmowanie tematów z zakresu turystyki, literatury, malarstwa, architektury czy dziennikarstwa może z pewnością świadczyć o poszerzających się zainteresowaniach interdyscyplinarnych pracowników.

Niezmiennie do kategorii zawierających największą liczbę publikacji doliczyć należy, podobnie jak w okresach minionych, kategorię „Działalność osób” (11 pozycji), dokumentującą i w tym przypadku aktywność znanych bibliologów i badaczy kultury.

Dorobek piśmienniczy Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii, choć zaledwie pięcioletni, dowodzi ustępującej przewagi problematyki stricte bibliotekarskiej i historycznej. Wydaje się, że jest to bezpośrednim wynikiem wzajemnego przenikania poszczególnych subdyscyplin bibliologicznych oraz wpływu nowoczesnych technologii informatycznych na wszystkie obszary działalności informacyjno-bibliotecznej. Choć nadal najbardziej rozpowszechnioną formą popularyzacji własnych dokonań naukowych pozostają artykuły i fragmenty prac zbiorowych, to w latach 2004–2007 w całym zbiorze bibliograficznym zdecydowanie zwiększa się udział publikacji elektronicznych autorstwa nie tylko najmłodszych pracowników Instytutu INiB i niekoniernie przedstawicieli specjalizacji informacja naukowa. Może to dowodzić słuszności tezy o umacnianiu się ujęcia informacyjnego.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza dowodzi zarówno szerokiego spektrum zainteresowań pracowników Instytutu INiB, jak i ich dużej aktywności naukowej. Oczywiście, w odniesieniu do zakresu tematycznego publikowanych prac trudno formułować ogólne i jednoznaczne wnioski, bo przecież prace te są odzwierciedleniem obszarów zainteresowań badawczych poszczególnych autorów. Tym bardziej w artykule nie zdecydowano się na sporządzenie sumarycznego zestawienia tematów badawczych obejmującego 32 lata funkcjonowania jednostki, ponieważ uzyskane w ten sposób wyniki odzwierciedliłyby tylko ogólną liczbę publikacji dotyczącą danego zagadnienia, nie dając tym samym dalszej możliwości interpretacji.

Trudno jednoznacznie określić tematykę dominującą przez cały okres istnienia toruńskiego ośrodka bibliologii. Analiza problematyki badawczej podejmowanej w poszczególnych przedziałach czasowych, wynikających ze statusu organizacyjnego jednostki, dowodzi bowiem niejednolitej intensywności prac w różnych obszarach tematycznych. Wiąże się to zarówno ze specyfiką prowadzonych badań (część z nich prowadzi się w krótszym, inne w dłuższym przedziale czasowym), jak i z uzyskiwaniem kolejnych stopni naukowych i wynikającą z tego wzmożoną aktywnością publikacyjną.

Analizując zebrany materiał bibliograficzny, można pokusić się jednak o stwierdzenie, że istnieje wyraźna relacja pomiędzy zainteresowaniami badawczymi a obecną wewnętrzną strukturą organizacyjną jednostki, czyli poszczególnymi jej Zakładami: Bibliotekarstwa, Czytelnictwa i Biblioterapii; Informacji Naukowej; Książki Dawnej i Współczesnej; Wiedzy o Prasie. Stąd w dorobku piśmienniczym reprezentowane są przede wszystkim takie subdyscypliny bibliologii, jak: bibliotekarstwo, informacja naukowa, historia książki i bibliotek czy prasoznawstwo. Pewne obszary badań nie występują lub podejmowane są tylko sporadycznie, jak choćby badania bibliometryczne czy metodologia bibliotekoznawstwa. Interesująca jest także, obserwowana już w okresie funkcjonowania Katedry, a obecnie powszechna w Instytucie, tendencja dominacji ujęcia informacyjnego, wynikająca z wpływu nowoczesnych technologii i konieczności adaptacji nowych rozwiązań do poszczególnych subdyscyplin bibliologicznych.

Podsumowując, warto jeszcze raz zaznaczyć, że zaprezentowana analiza jest jedną z możliwych prób całościowej oceny dorobku naukowego pracowników Instytutu INiB. Przeprowadzając kategoryzację tematyczną zgromadzonych publikacji, można by z pewnością zastosować także inną metodologię, choćby klasyfikację UKD czy język haseł przedmiotowych. Badania takie wymagałyby jednak pogłębionej i wieloaspektowej analizy oraz weryfikacji wszystkich publikacji z autopsji, a to z kolei przerosłoby znacznie ramy niniejszego artykułu.

**Institute of Information Science and Book Studies at
Nicolaus Copernicus University – the scientific output from
1976 to 2007. Part 2. A qualitative analysis**
Abstract

The article presents results of a bibliometric analysis of the scientific output made by researchers from Institute of Information Science and Book Studies at Nicolaus Copernicus University in Toruń during 1976–2007. The research material includes set of 873 items, especially: books and their editions, articles published in journals and collective works, literature reviews, interviews and translations. Authors of this article make a qualitative analysis of the material within the wide spectrum of subjects.

